



# OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE AİLE KATILIMI<sup>1</sup>

## PRESCHOOL EDUCATION AND PARENT INVOLVEMENT

DOI:10.17755/esosder.64697

Deniz EKİNCİ VURAL<sup>2</sup>  
Ayfer KOCABAŞ<sup>3</sup>

### Öz

Bu araştırmanın amacı, çocuğu okul öncesi eğitim alan ve almayan veliler arasında eğitime katılım gösterme konusunda önemli bir fark olup olmadığının incelenmesidir. Ayrıca çalışmada velilerin ve öğretmenlerin aile katılımına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Çalışmanın örneklemi 13 ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan çocuğu anaokulu eğitimi almış ve almamış 901 öğrenci velisi ile öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmada verileri toplama sürecinde elde edilen nicel veriler nitel verilerle desteklenerek araştırmanın derinlemesine bir boyut kazanması sağlanmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında öğrencilerin ailelerine “Aile Katılım Ölçeği” uygulanmıştır. Daha sonra örneklemden seçilen bir grup aile ve 1. sınıf öğretmenleri ile görüşme yapılarak çalışma nitel verilerle desteklenmiştir. Çalışma sonucunda çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin aile katılım puanları ile çocuğu okul öncesi eğitim almayan velilerin aile katılım puanları arasında okul öncesi eğitim sürecine katılan velilerin lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Son olarak araştırmanın nitel boyutu olan öğretmen ve velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın nicel sonuçlarını destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Okul öncesi eğitim, ilköğretim, aile katılımı.

### Abstract

This study aims to show the different attitudes of parents towards pre-school education and their commitment in the educational development of their children at primary schools. Moreover, the parents' and teacher' views about the parent involvement were also investigated. through purposive cluster sampling method from 13 primary schools teachers and parents as well as 901 students with and without pre-school education were taken as data references. . In the research, the quantitative data were supported with qualitative data so that research has gained a depth size during data collection period. In the first stage of the research, The Family Participation Scale was applied to parents. Afterwards, the study was supported with qualitative data by interviewing with 1<sup>st</sup> grade classroom teachers and a group of families who were selected from the samples. At the end of the study, it was seen that there was a significant difference between parents whose children had and whose did not have pre-school education regarding the family participation scores in favor of parents whose children had pre-school education. Finally, it was understood that qualitative data obtained from interviews conducted with teachers and parents supported the quantitative results of the research.

**Keywords:** Pre-School Education, Primary Education, Parent Involvement.

<sup>1</sup> Bu makale ilk yazarın doktora tezinin bir bölümünden oluşturulmuştur.

<sup>2</sup> Öğr.Gör.Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, deniz.ekinci@deu.edu.tr

<sup>3</sup> Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, ayfer.kocabas@deu.edu.tr

## 1. GİRİŞ

Günümüzde ilköğretim eğitiminin ilk basamağı olarak kabul edilen okul öncesi eğitim temel eğitim kadar önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitimin çocuğun gelişimi üzerinde uzun vadeli etkileri olduğunu ve bu dönemde verilen eğitimin niteliğinin önemli olduğunu göstermektedir (Yavuzer, 2003). Erken yıllar, birçok araştırmacı tarafından zeka, kişilik ve sosyal gelişim açılarından son derece önemli bulunmaktadır (Bloom, 1964; Piaget, 1951; akt., Yavuzer, 2003). Örneğin, Bloom tarafından yapılan araştırmaya göre 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişmenin %50'si 4 yaşına, %30'u 4 yaşından 8 yaşına, %20'si ise 17 yaşına kadar oluşmaktadır. Bunun yanı sıra çocukların 18 yaşına kadar gösterdikleri okul başarısının %33'ü 0-6 yaş arasındaki başarı ile açıklanabilmektedir (Fidan ve Erden 2002). Sosyal duygusal gelişim açısından bakıldığında ise, erken çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği ortaya çıkmaktadır (Oktay, 2003). Sonuç olarak birey gelişiminde erken yılların kritik öneme sahip olduğu ve çocuğun bu dönemde gelişimsel olarak doğru ve sağlıklı biçimde desteklenmesinin ileri vadede pozitif etkileri olduğu görülmektedir.

Erken dönemde çocuğun çevresi önce aile daha sonra okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bu durum okul öncesi eğitimin çocuğun yaşamında kritik öneme sahip bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitimin ilk basamağı olan "okul öncesi eğitim", çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği ve çocuğun devamlı olarak değiştiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Myers, 1990: 28, akt., Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002:14). Okul öncesi eğitim kurumları; kişiliğin şekillendiği bu dönemi, çocukların fiziksel, sosyal duygusal ve zihinsel gelişimleri açısından en sağlıklı şekilde geçirmesini, onları hayata hazırlamayı ve aileyi, okul öncesi eğitim konusunda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır (Kandır, 2001:102).

Okul öncesi eğitim kurumlarının temel amaçlarından biri de çocuğun çok yönlü eğitim öğretimini sağlamaktır. Bu nedenle çocuğun evde aldığı eğitimle okulda aldığı eğitimin uygunluğunu sağlayıcı önlemler alınması gerekmektedir (Oktay, 1993). Ayrıca okul öncesi eğitim ile ilgili araştırmalar, ebeveynleri de okul yaşamının parçası haline getirmek gerektiği belirtmektedir (Seçkin, Koç, 1997; Zembat ve Unutkan 2001). Bu bilgiler özellikle okul öncesi eğitimden başlayarak ebeveynlerin eğitim-öğretim sürecinin aktif birer katılımcısı olmalarının önemini ortaya koymaktadır. Aile katılımı terimi, ailelerin kendilerini, çocukları ve erken çocukluk programına yarar sağlayacak doğrultuda yeteneklerini ortaya koyma süreci (Morrison, 1988, akt. Zembat ve Unutkan, 2001) ya da aileleri destekleme, onlara eğitim verme ve eğitime katılımlarını sağlamada sistematik bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Zembat ve Unutkan, 2001). Aile katılımı, ebeveynlere eğitim vererek ailenin okul öncesi eğitimine destek olabilmesini sağlanması, çocukların en iyi şekilde büyüme ve gelişmelerine destek olunması ve çocukların ilerideki okul başarısını olumsuz yönde etkileyebilecek etkenleri azaltmasını açılarından önem taşımaktadır (Gürşimşek, 2002).

Aile katılımı programları içeren eğitim uygulamalarının çocukların gelişimleri üzerindeki olumlu etkileri çeşitli çalışmalarda ortaya koyulmuştur (Şahin ve Turla, 1996; Seçkin ve Koç, 1997; Can-Yaşar, 2001; Temel, 2001; Gürşimşek, 2003). Ayrıca ailelerin de eğitim sürecinin aktif katılımcısı olmaktan kaynaklanan temel bazı yararlar elde ettiği belirtilmektedir (Henderson, 1987;Liontos 1992;Epstein, 1995). Okul-aile işbirliği yoluyla, ebeveynlerin eğitim sürecinin işleyişini ve eğitim programlarının amaç ve yürütülmesini tanımları ve okula karşı daha olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilmektedir. Bunun yanı

sıra ev yaşantısı içinde çocuklarının öğrenmelerine destek olan ebeveynlerin çocuklarının okula karşı daha olumlu tutum geliştirdikleri ve çocukların bireysel gelişimlerinin ve akademik başarılarının arttığı görülmektedir (Epstein, 1995; Kağıtçıbaşı, Bekman ve Sunar, 1993).

Günümüz eğitim sisteminde aile katılımının günden güne önem kazandığı görülmektedir. Halen okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmakta olan “Okul Öncesi Eğitim Programı” aile katılımı çalışmalarını da içermektedir. Yapılan çalışmanın, okul öncesi eğitimde uygulanan aile katılımı uygulamalarının ilköğretim eğitiminde etkilerinin ortaya koyulması açısından alanda önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu çalışma ile günümüz eğitiminde önemli bir kavram olan okul öncesi eğitimin aile katılımına etkileri, bireyin temel yaşam becerilerini kazandığı ilköğretim kurumlarında incelenmiştir. Bu yönleriyle araştırmanın ülkemizde gerek ilköğretim ve okul öncesi eğitim programlarının geliştirilmesi gerekse okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ile ilgili çalışmalara ışık tutacağı ayrıca araştırma sonuçlarının ülkemizde yapılan okul öncesi eğitimin yaygınlaştırma çalışmalarına da kaynak niteliği taşıyacağı düşünülmektedir. Bu görüşlerden hareketle çalışmanın amacı, çocuğu okul öncesi eğitim alan ve almayan aileler arasında eğitime katılım gösterme konusunda önemli bir fark olup olmadığının incelenmesidir. Araştırmada elde edilen nicel verilerin nitel verilerle desteklenmesi amacıyla sınıf öğretmenlerinin aile katılımına ilişkin görüşleri ile anne babaların eğitime katılım gösterme konusunda görüşleri de incelenmiştir.

## 2. YÖNTEM

### Araştırmanın Modeli

Çalışmada okul öncesi eğitim alan ve almayan 2 grup öğrencinin aileleri alınarak gruplara ait belli özellikler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu nedenle araştırmanın modeli tarama modellerinden nedensel karşılaştırma yöntemidir. Nedensel karşılaştırma yöntemi insan grupları arasındaki farklılıkların nedenlerini ve sonuçlarını koşullar ve katılımcılar üzerinde herhangi bir müdahale olmaksızın belirlemeyi amaçlayan çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009). Bu çalışmada, verileri toplama sürecinde nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılarak, yöntem çeşitlemesi yapılması amaçlanmıştır. Yöntem çeşitlemesi, aynı araştırma sorusunu yanıtlamak amacı ile birden fazla araştırma yöntemi ve tekniğinin kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Türnüklü, 2001; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

### Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni İzmir ili Buca ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında 2010-2011 bahar yarıyılında 1. sınıfta öğrenim görmekte olan 5683 öğrencinin velilerinden ve öğretmenlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise amaçlı küme örnekleme yöntemi ile belirlenen 13 ilköğretim okulunda 1. sınıfa devam eden anaokulu eğitimi almış ve anaokulu eğitimi almamış 901 öğrencinin velileri ile öğretmenlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan velilerin okullara göre dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışmanın Örneklemini Oluşturan Velilerin Okullara Göre Dağılımı

Okullar	n	%
Meşkure Şamlı İlköğretim Okulu	181	20
Çakabey İlköğretim Okulu	32	4
23 Nisan İlköğretim Okulu	37	4
Süleyman Bilgen İlköğretim Okulu	70	8
Buca İlköğretim Okulu	71	8
30 Ağustos İlköğretim Okulu	79	9
Vali Rahmi Bey İlköğretim Okulu	89	10
Dirayet Süren İlköğretim Okulu	61	7
Tuğsavul İlköğretim Okulu	36	4
Saadet Emir İlköğretim Okulu	40	4
Akşemseddin İlköğretim Okulu	50	6
Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu	65	7
Mimar Kemalettin İlköğretim Okulu	90	10
Toplam	901	100

Tablo 1’de çalışmaya katılan örneklemin okullara göre dağılımı görülmektedir. Tablo 1’den de görüleceği gibi çalışmaya 13 okuldan toplam 901 öğrenci velisi katılmıştır. Çalışmanın örneklemini oluşturan velilerin, %20’si Meşkure Şamlı İlköğretim Okulunda, %4’ü Çakabey İlköğretim Okulunda, %4’ü 23 Nisan İlköğretim Okulunda, %8’i Süleyman Bilgen İlköğretim Okulunda, %8’i Buca İlköğretim Okulunda, %9’u 30 Ağustos İlköğretim Okulunda, %10’u Vali Rahmi Bey İlköğretim Okulunda, %7’si Dirayet Süren İlköğretim Okulunda, %4’ü Tuğsavul İlköğretim Okulunda, %4’ü Saadet Emir İlköğretim Okulunda, %5’i Akşemseddin İlköğretim Okulunda, %7’si Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulunda, %10’u Mimar Kemalettin İlköğretim Okulunda öğrenim gören çocuğa sahiptirler.

Tablo 2 ve Tablo 3’de araştırmanın nitel boyutuna katılan çalışma grubunu oluşturan veli ve öğretmenlerin okullara göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 2: Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımı.

Okullar	n	%
Meşkure Şamlı İlköğretim Okulu	6	12
Çakabey İlköğretim Okulu	3	6
23 Nisan İlköğretim Okulu	3	6
Süleyman Bilgen İlköğretim Okulu	3	6
Buca İlköğretim Okulu	4	8
30 Ağustos İlköğretim Okulu	5	10
Vali Rahmi Bey İlköğretim Okulu	5	10
Dirayet Süren İlköğretim Okulu	3	6
Tuğsavul İlköğretim Okulu	5	10
Saadet Emir İlköğretim Okulu	4	8
Akşemseddin İlköğretim Okulu	3	6
Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu	3	6
Mimar Kemalettin İlköğretim Okulu	3	6
Toplam	50	100

Tablo 2’de çalışmaya katılan örneklemin okullara göre dağılımı görülmektedir. Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışmaya 13 okuldan toplam 50 ilköğretim 1. sınıf öğretmeni katılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin, %12’si Meşkure Şamlı İlköğretim Okulunda, %6’sı Çakabey İlköğretim Okulunda, %6’sı 23 Nisan İlköğretim Okulunda, %6’sı Süleyman Bilgen İlköğretim Okulunda, %8’i Buca İlköğretim Okulunda, %10’u 30 Ağustos İlköğretim Okulunda, %10’u Vali Rahmi Bey İlköğretim Okulunda, %6’sı Dirayet Süren İlköğretim Okulunda, %10’u Tuğsavul İlköğretim Okulunda, %8’i Saadet Emir İlköğretim Okulunda, %3’ü Akşemseddin İlköğretim Okulunda, %3’ü Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulunda, %3’ü Mimar Kemalettin İlköğretim Okulunda öğrenim görmektedir.

Tablo 3:Çalışma Grubunu Oluşturan Velilerin Okullara Göre Dağılımı.

Okullar	Okulöncesi Eğt.	n	%
Meşkure Şamlı İlköğretim Okulu	Almış	3	3
	Almamış	4	4
Çakabey İlköğretim Okulu	Almış	5	5
	Almamış	2	2
23 Nisan İlköğretim Okulu	Almış	6	6
	Almamış	5	5
Süleyman Bilgen İlköğretim Okulu	Almış	7	7
	Almamış	9	9
Buca İlköğretim Okulu	Almış	5	5
	Almamış	8	8
30 Ağustos İlköğretim Okulu	Almış	11	11
	Almamış	7	7
Vali Rahmi Bey İlköğretim Okulu	Almış	9	9
	Almamış	2	2
Dirayet Süren İlköğretim Okulu	Almış	3	3
	Almamış	2	2
Tuğsavul İlköğretim Okulu	Almış	-	-
	Almamış	1	1
Saadet Emir İlköğretim Okulu	Almış	1	1
	Almamış	-	-
Akşemseddin İlköğretim Okulu	Almış	-	-
	Almamış	6	6
Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu	Almış	-	-
	Almamış	3	3
Mimar Kemalettin İlköğretim Okulu	Almış	-	-
	Almamış	1	1
	Toplam	100	100

Tablo 3’de çalışmaya katılan velilerin okullara göre dağılımı görülmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi çalışmaya 13 okuldan çocuğu okul öncesi eğitim almış 50, çocuğu okul öncesi eğitim almamış 50 olmak üzere toplam 100 veli katılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan velilerin, %7’si Meşkure Şamlı İlköğretim Okulunda, %7’si Çakabey İlköğretim Okulunda, %11’i 23 Nisan İlköğretim Okulunda, %16’sı Süleyman Bilgen İlköğretim Okulunda, %13’ü Buca İlköğretim Okulunda, %18’i 30 Ağustos İlköğretim Okulunda, %11’i Vali Rahmi Bey İlköğretim Okulunda, %5’i Dirayet Süren İlköğretim Okulunda, %1’i Tuğsavul İlköğretim Okulunda, %1’i Saadet Emir İlköğretim Okulunda, %6’sı Akşemseddin İlköğretim Okulunda, %3’ü Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulunda, %1’i Mimar Kemalettin İlköğretim Okulunda çocukları öğrenim görmektedir.

### Veri Toplama Araçları

#### Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formları araştırmacılar tarafından örneklemin bireysel ve demografik özelliklerini ortaya koyma amaçlı olarak geliştirilmiştir.

#### Aile Katılım Ölçeği (AKÖ)

Fantuzzo, Tighe ve Childs tarafından (2000) orijinal olarak geliştirilen Aile Katılım Ölçeği (Family Involvement Questionnaire) toplam 21 maddeden ve Ev Temelli Katılım, Okul Temelli Katılım, Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım olmak üzere 3 alt ölçekten oluşmaktadır. Her bir madde 5’li Likert türü bir ölçek üzerinden değerlendirilmekte ve puanlanmaktadır. Gürşimşek (2003)’in Türk örneklemini üzerinde 200 ebeveynle yürüttüğü çalışmada ölçme gücü açısından düşük maddeler çıkarılmış ve 21 maddelik ölçeğin güvenilirlik katsayısı alt

boyutlar için sırasıyla 0.79, 0.69, 0.84 ve tüm ölçek için 0.87 olarak belirlenmiştir. Okul Temelli Katılım (OTK) alt ölçeği, ailenin okuldaki eğitimsel etkinliklere çocuğu ile birlikte katılımı ile ilgili davranışları tanımlayan 7 maddeden (Ör: okul çalışmalarına gönüllü olarak katılırim, okulun düzenlediği sosyal etkinliklere katılırim, okula maddi katkı sağlayacak etkinliklere katılırim) oluşmaktadır. Ev Temelli Katılım (ETK) alt ölçeği, ailenin okul dışı ortamlarda çocuğun öğrenme sürecine desteğini belirlemeye yönelik davranış ve etkinlikleri tanımlayan 5 maddeden (Ör: çocuğuma hikayeler okurum ya da anlatırım, çocuğuma evde öğrenme materyalleri sağlarım) oluşmaktadır. Okul Aile İşbirliği Temelli Katılım (OATK) alt ölçeği ise ailenin öğretmen ve okul personeli ile çocuğun gelişimine yönelik etkileşim düzeyini tanımlamaya Bu çalışmada ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach's Alpha katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerden okul temelli katılım 0.75, ev temelli katılım 0.79, okul-aile işbirliği temelli katılım alt boyutu ise 0.82 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin bu çalışma için güvenilir bir ölçme aracı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

### **Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu**

Anne-baba ve öğretmenlerin okulöncesi eğitimin etkilerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Konuya ilişkin hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları öncelikle uzman görüşüne sunulmuş, uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler ve eklemeler yapıldıktan sonra sorulara son hali verilmiştir. Daha sonra öğretmenler ve velilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler içerik analizi ve betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler araştırmacı ve yüksek lisans mezunu bir sınıf öğretmeni olmak üzere iki uzman tarafından gerçekleştirilmiş ve uzmanlar arası uyum yüzdesi kullanılarak hesaplanmıştır. Uyum yüzdesi, gözlemcilerin veya değerlendiricilerin uyduştukları madde sayısının toplam değerlendirme veya gözlem sayısına olan oranıdır ve elde edilen değerin güvenilir kabul edilebilmesi için uyum yüzdesinin .70 değerinde olması gerekmektedir (Şencan, 2005). Yapılan hesaplamalar sonucunda öğretmen görüşme formunda yer alan soruya verilen cevapların uyum yüzdesi %85 iken veli görüşme formunda yer alan soruya verilen cevapların uyum yüzdesi %90 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar yapılan analizin güvenilir olduğu şeklinde yorumlanabilir.

### **Verilerin Analizi**

Araştırmada, nicel verilerin çözümlenmesi amacıyla istatistiksel tekniklerden ortalama, standart sapma, çarpıklık-basıklık, yüzde ve t- testi kullanılmıştır. Sonuç olarak elde edilen bulgular analiz edilerek tablolaştırılmıştır. Nitel veriler ise, yazılı olarak toplanmış, toplanan veriler bilgisayara aktarılmış ve betimleme yoluyla analiz edilmiş, yüzde (%) ve frekans olarak tablolaştırılmıştır.

### **3. BULGULAR VE YORUM**

Araştırma sonucunda toplanan verilerin analiz edilmesiyle elde edilen nitel ve nicel bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Örneklemin Aile Katılım Ölçeğinden Aldığı Puanların Normal Dağılıma Uygun Olup Olmadığına İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.

		$\bar{X}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Ev Temelli Katılım	Eğitim Almış	20,66	2,94	-,60	-,06
	Eğitim Almamış	17,46	4,41	-,40	-,59
Okul Temelli Katılım	Eğitim Almış	25,70	5,60	-,54	-,12
	Eğitim Almamış	21,82	6,21	,13	,77
Okul-Aile İşbirliği Kat.	Eğitim Almış	33,23	7,03	-,62	-,16
	Eğitim Almamış	30,47	7,96	-,14	-,49
Toplam Aile Katılım	Eğitim Almış	79,59	12,89	-,59	,30
	Eğitim Almamış	69,75	15,68	-,08	-,42

Tablo 4'te örneklemin Aile Katılım Ölçeğinden aldığı puanlara ait Çarpıklık ve Basıklık değerleri yer almaktadır. Tablo 4 incelendiğinde ölçekten alınan puanların Çarpıklık ve Basıklık değerlerinin ölçekten alınan toplam puan ve bütün alt boyutlarda -1 ile +1 aralığında kaldığı görülmektedir. Bu durumda örneklemin ölçekten aldığı puanların anlamlılık düzeyinde normal dağılımdan (aşırı) sapma göstermediği, verilerin normallik varsayımını karşıladığı gözlenmektedir. Sonuç olarak ölçekten alınan puanların değerlendirilmesinde parametrik testlerin kullanılmasının uygun olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 5: Çocuğu Okul Öncesi Eğitim Alan Velilerin Aile Katılım Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların t Testi Sonuçları

	Eğitim	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Okul Temelli Katılım	Almış	427	25,71	5,61	899	9,80	,004
	Almamış	474	21,82	6,21			
Ev Temelli Katılım	Almış	427	20,66	2,94	899	12,64	,000
	Almamış	474	17,46	4,41			
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	Almış	427	33,23	7,03	899	5,48	,000
	Almamış	474	30,48	7,96			
Toplam puan	Almış	427	79,59	12,89	899	10,22	,000
	Almamış	474	69,76	15,69			

\*  $p < ,05$ 

Çalışmaya katılan velilerin çocuklarının okul öncesi eğitim alma durumuna göre aile katılım düzeyi ortalamaları ve t-testi sonuçları Tablo 5'de verilmiştir. Tablo 5'de yer alan t testi sonuçlarına göre çocuğu okul öncesi eğitim alan veliler ile almayan veliler arasındaki farkın ölçeğin Okul Temelli Katılım [ $t(899)=9,80, p<0,05$ ], Ev Temelli Katılım [ $t(899)=12,64, p<0,05$ ], Okul Aile İşbirliği Temelli Katılım [ $t(899)=5,48, p<0,05$ ], ve ölçekten alınan toplam puanlarda [ $t(899)=10,22, p<0,05$ ], anlamlı olduğu ve örneklemin puan ortalamaları incelendiğinde anlamlı farkın çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin lehine olduğu görülmektedir.

Aile katılımı ebeveynlerin evde ve okulda eğitim öğretim süreçlerini okul ve öğretmenle işbirliği yaparak desteklediği, aktif ebeveyn olmayı gerektiren bir kavram olarak tanımlanabilir. Okul temelli katılım ailenin okuldaki çalışmalara aktif olarak katılması, ev temelli katılım ailenin evde öğretmenin yönergeleri doğrultusunda okul öğrenmelerini desteklemesi ve okul-aile işbirliği temelli katılım ise ailenin okuldaki öğrenmeyi destekleyici süreçlere aktif olarak katılarak işbirliği yapması şeklinde tanımlanabilir. Ülkemiz ulusal okul öncesi eğitim programı aile katılımını esas almaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan etkinlikler, işlenen konulardan aileler haberdar edilmekte, çocuklarının öğrenmelerine nasıl katkıda bulunabilecekleri konusunda bilgilendirilmektedir. Veliler okulda uygulanan

bazı aktivitelere katılmakta ve okulla işbirliği içinde çalışmaktadırlar. Okul öncesi eğitimde yaşanan bu süreçler velilere aile katılımı deneyimleri ile daha bilinçli ebeveynler olma fırsatı sunmaktadır. Veliler bu süreçte okul iklimini tanımakta ve uyum sağlamaktadır. Bu düşüncelerden hareketle okul öncesi eğitimin velilerin eğitime katılım göstermeleri konusunda olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir.

Tablo 6: Çalışma Grubunun “Aile Katılımı Nedir?” Sorusuna Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular.

Örnek ifadeler	Kategoriler	f	%
“Evet çalışma sayfalarının geldiğini ve bu kavramı duyduğunu söyledi”- “Çocuk öğretmen veli üçgeni var. Bunu birlikte yürütmek zorundayız. Başarıyı elde etmek için bu üçlünün birlikte hareket etmesi gerekmektedir.”	Uygun ifadeler yapılan tanımlama	29	58
	Eve gelen çalışmalar	12	24
	Okulla birlikte bir şeyler yapmak	11	22
	Duymadım	8	16
	Toplam	50	100
“Bu kavramı daha önce duymadım”- “Bir arada bulunup sorular çözmek - Duymadık. Bu konuda da herhangi bir şey yapmadık.”- “Evet duydum fakat ne anlama geldiğini bilmiyorum.”	Duymadım	28	56
	Ev ödevleri yapmak	8	16
	Toplantı yapmak	6	12
	Okulla iletişim	4	8
	Öğretmenle karar alm.	2	4
	1.sınıfta bahsedildi	2	4
	Toplam	50	100

Tablo 6’da çocuğu okul öncesi eğitim alan ve alamayan velilerin “aile katılımı nedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar yer almaktadır. Çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin %58’i aile katılımı kavramı ile ilgili uygun tanımlama yapmışlar ve bilgiler vermişlerdir. Veliler tanımlarında okul-öğretmen ve aile üçgeninden bahsetmişler ve katılımın farklı boyutlarına örnekler vermişlerdir. Bu sonuç çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin aile katılımı konusunda bilgili oldukları, okul öncesi eğitim sürecinde aile katılımı kavramı ile ilgili yaşantıları olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu araştırmanın nicel bulgularından aile katılımının çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin aile katılım puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bilgisini destekler niteliktedir. Çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin %24’ü ise aile katılımını evde yapılan etkinlikler olarak tanımlamışlardır. Bu veliler aile katılımını eve verilen ödevler, evde yapılan etkinlikler şeklinde algıladıklarını ifade etmişlerdir. Velilerin %22’si ise aile katılımı kavramını okulla birlikte bir şeyler yapmak olarak tanımlamış ve okulla yaptıkları bazı aktiviteler örnek olarak vermişlerdir. Örneğin bazı veliler sınıf annesi olduklarını, bazıları ise gezi ve gözlem çalışmalarına katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç ise okul öncesi eğitim sürecinde velilerin sadece bu aktivitelerde sürece dahil olmuş olabilecekleri şeklinde yorumlanabilir ve çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin okul temelli katılım puanlarının yüksek olduğu bilgisini destekler nitelikte bir bilgidir. Son olarak velilerin %16’sı ise aile katılımı hakkında bir şey bilmediklerini bu kavramı daha önce duymadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular okul öncesi eğitim programının önemli öğelerinden biri olan aile katılımına öğretmenler ve okullar tarafından yeterince dikkate alınmamış olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Ayrıca çocuğu okul öncesi eğitim almayan velilerin %56’sının aile katılımı kavramını daha önce duymadıklarını belirtmişlerdir. Velilerin %50’den fazlasının böyle bir yanıt vermesi okul öncesi eğitim almamaları nedeniyle böyle bir kavramla tanışmamış olmalarının yanı sıra ilköğretim birinci sınıfta da böyle bir çalışmanın yapılmamış olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Çocuğu okul öncesi eğitim almayan velilerin %16’sı ise aile katılımını ev ödevleri algıladıklarını belirtmiştir. Bu veliler aile katılımını eve verilen ödevler şeklinde algıladıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgu velilerin aile katılımı süreçleri ve öğeleri konusunda eksik bilgiye sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Velilerin %12’si toplantı yapmak, %8’i okulla iletişim kurmak, %2 öğretmenle karar almak olarak ifade ederken %4’ü ise birinci sınıf



eğitimi sırasında bu kavramdan özellikle rehber öğretmenlerin bahsettiğini belirtmişlerdir. Bu durum aile katılımının ilköğretim sürecinde fazla gündeme gelmeyen bir kavram olduğu ya da okul öncesi eğitim sürecini yaşayan velilerin bu kavramla daha fazla etkileşim içinde kalarak ilköğretim sürecine başladıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7: Çalışma Grubundaki Öğretmenlerin “Okul Öncesi Eğitimin Ebeveynlere Etkileri Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular

Örnek ifadeler	Kategoriler	f	%
“Kesinlikle farklar söz konusu. Çocuğu okulöncesi almış veliler okula daha sıcak bakıyorlar ve sürece diğer velilerden bir adım daha önde başlıyorlar. Geneli böyle fakat kişilikle de ilgili olabilir.”- “Okulöncesi eğitim almış çocukların velileri ile almamış olan veliler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Okulöncesi eğitim almış çocukların velileri okul aile işbirliğine ve çocuklarının eğitimine katılım göstermede daha duyarlı olmaktadır. Bu veliler çocuklarının ihtiyaçlarına ve gereksinimlerine diğer velilere oranla daha fazla duyarlı olmakta ve çocuklarının eğitimleri ile ilgilenmektedirler.”	Okulla daha ilgililer	12	24
	İletişim kurmayı daha iyi biliyorlar	12	24
	Eğitime katılım gösteriyorlar	10	20
	Çocuklarıyla daha bilinçli ilişki kuruyorlar	6	12
	Daha ılımlı ve işbirliğine açıklar	5	10
	Okul kültürüne hakimler	3	6
	Etkisi yok velinin kişiliğine bağlı	2	4
	Toplam	50	100

Tablo 7’de öğretmenlerin okul öncesi eğitimin veliler üzerinde etkileri konusundaki görüşlerine ilişkin örnek ifadeler yer almaktadır. Öğretmenler ilk olarak çocuğu okul öncesi eğitim almış olan velilerin okulla daha ilgili olduklarını belirtmişlerdir (%24). Bu ifadeyi kullanan öğretmenler çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin okulla daha ilgili olduklarını kendilerine verilen görevleri daha fazla önemseyerek ve ciddiyetle yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç okul öncesi eğitim sürecinin velilerin okula ilişkin ilgilerini arttırarak okulu daha fazla önemsemelerini sağlamış olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin %24’ü ise çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin okulla iletişim kurma konusunda daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler bu velilerin okul yönetimi, öğretmenler ve diğer velilerle iletişim kurma konusunda daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin çocuğu okul öncesi eğitim alan velileri iletişim kurma konusunda daha başarılı buldukları şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin %20’si çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin eğitime katılım gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgu sınıf öğretmenlerinin okul öncesi eğitim sürecinin velilerde eğitime katılım gösterme konusunda etkileri olduğunu algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca araştırmanın nicel boyutunda yer alan aile katılımının çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerde daha yüksek olması sonucunu destekler nitelik taşımaktadır. Öğretmenlerin %12’si okul öncesi eğitim sürecinden faydalanan velilerin çocuklarıyla daha bilinçli ilişki kurduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bu ifadeleri okul öncesi eğitim sürecinin velilerin çocuklarıyla ilişkilerinde de bilinçlendiği konusunda gözlemleri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin %10’u çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin daha ılımlı ve işbirliğine açık olduğunu belirtirken, %6’sı bu velilerin okul kültürüne hakim olduklarını belirtmişlerdir. Bu ifadeleri kullanan öğretmenler özellikle bu velilere hedeflerini daha rahat paylaşabildikleri ve velilerden daha fazla destek gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durum okul öncesi eğitim sürecinin öğretmen-veli ilişkisi için olumlu etkileri olduğu şeklinde yorumlanabilir.

#### 4. SONUÇ, TARTIŞMA ÖNERİLER

Bu araştırma, çocuğu okul öncesi eğitim alan ve almayan çocuklar arasında veliler arasında ilköğretim 1. sınıf sürecinde eğitime katılım gösterme konusunda önemli bir fark olup olmadığının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde okul öncesi eğitim alan öğrencilerin ebeveynlerinin aile katılım

puanlarının, okul öncesi eğitim alamayan öğrencilerin ebeveynlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmada veliler ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ise aile katılımına ilişkin sonucu destekler niteliktedir.

Çalışmada velilerin aile katılımına ilişkin bilgilerini belirlemek amacı ile çocuğunu okul öncesi eğitim almış ve çocuğu okul öncesi eğitim almamış velilere “*aile katılımı nedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Çocuğu okul öncesi eğitim alan veliler aile katılımı kavramı ile ilgili uygun tanımlama yaparken, çocuğu okul öncesi eğitim sürecinden faydalanmayan veliler ise aile katılımı kavramını daha önce duymadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler ise öncelikle çocuğu okul öncesi eğitim almış olan velilerin okulla daha ilgili olduklarını ve eğitime katılım gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu ifadeyi kullanan öğretmenler çocuğu okul öncesi eğitim alan velilerin okulla daha ilgili olduklarını kendilerine verilen görevleri daha fazla önemseyerek ve ciddiyetle yerine getirdiklerini, okulla iletişim kurma konusunda daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler ifadelerinde bu velilerin okul yönetimi, öğretmenler ve diğer velilerle iletişim kurma konusunda daha etkin ve atak olduklarını ve bu velilerin daha ılımlı ve işbirliğine açık olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler özellikle bu velilerle hedeflerini daha rahat paylaşabildikleri ve velilerden daha fazla destek gördüklerini belirtmişlerdir. Şahin (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda, aile katılım çalışmaları ile ilgili olarak anne babaların çocuklarını ve okulu daha iyi tanıdıkları, okul ile aileler arasındaki ilişkinin daha da güçlendiği ayrıca aile katılım çalışmalarının sürmesini istedikleri ortaya çıkmıştır. Bekyürek (2008) tarafından yapılan çalışma sonucunda ise, okula sürekli gelen velilerin ara sıra gelen velilere göre daha olumlu bir tutum içerisinde olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarının bu çalışmaları destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, görüşmelerden elde edilen verilerin okul öncesi eğitimde uygulanan aile katılımı çalışmalarının sonuçlarını yansıması açısından önem taşıdığı söylenebilir.

Özellikle okul öncesi dönem ve ilköğretim döneminde okul ve ailenin işbirliği ile çocuğu desteklemesi büyük önem taşımaktadır. Aile katılımı uygulamalarının etkileri üzerinde yapılan çalışmalar, aile katılımının öğrencilerin başarılarını artırdığını, güdülenme ve kendine güven duygusunun gelişmesini ve onların okul ile öğretmenlere yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerini sağladığını göstermektedir (Pehlivan, 1997; Hoover-Dempsey, Walker, 2002; Gürşimşek, Girgin, Harmanlı ve Ekinci, 2002; Seviç ve Evirgen, 2003; Çelenk, 2003; Brooks, 2004; Mc Wayne, Hampton, Funtuzza, Cohen, Sekino, 2004; Arslan ve Nural, 2004; Mo ve Singh, 2008, Kotaman, 2008; İpek, 2011). Aile katılımı konusunda yapılan çalışmaların bir diğer önemli sonucu, genelde okulla ilgili bilgileri anne babalara öğrencilerin iletmesi sonucu, yönetici ve öğretmenlerle anne-babaların birbirlerini tanımadıklarını göstermektedir (Koçak, 1991). Anthony (2008) ise, ailelerin okula yönelik ilgi yetersizliğinin temelinde, okul yönetimi ve öğretmenlerle iletişimsizlikten kaynaklanan yanlış anlamaların ve şüphelerin bulunduğunu belirtmektedir. Okul öncesi dönemde gerçekleştirilen aile katılımı çalışmaları aile ve okul arasında tanışmayı ve kaynaşmayı sağlayan bir köprü olarak nitelendirilebileceği ve erken dönemde aile katılımı çalışmaları ile karşılaşan velilerin ilköğretim döneminde daha tecrübeli ve katılıma açık veliler olmalarını sağlayacağı söylenebilir.

Ülkemizde okul öncesi eğitim 2006 yılından beri aile katılımlı bir program çerçevesinde yürütülmektedir (MEB, 2006). Sonuç olarak erken dönem eğitim sürecinde yapılan aktiviteler ailelerden destek alan bir yaklaşımla işlenmektedir. Bu nedenle çocuğu okul öncesi eğitim sürecine dahil olan ebeveynler kendileri de eğitim öğretim süreçlerine aktif olarak dahil olma imkanı yakalamakta ve bazı kazanımlar elde etmektedirler. Bu sonuçlardan yola çıkarak okul öncesi eğitimde gerçekleştirilen aile katılımı çalışmalarının velilerin hem okula ve eğitime bakışları hem de çocuklarını sağlıklı biçimde desteklemeleri açılarından önem taşıdığı söylenebilir. Araştırma sonucunda çocuğu okul öncesi eğitim almış velilerin

aile katılım puanlarının anlamlı düzeyde yüksek çıkması okul öncesi eğitim önemini bir kez daha vurgulayan bir sonuç olarak düşünülebilir. Bu durum okul öncesi eğitimin sadece çocuklar üzerinde değil ebeveynler üzerinde de olumlu etkileri olduğunu göstermekte ve erken dönem eğitiminin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Ayrıca çocuk, okul ve aile üzerinde olumlu etkileri vurgulanan aile katılımı uygulamalarının ilköğretim döneminde de devam etmesinin bu eğitim sürecinin verimliliğini arttıracığı söylenebilir.

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Farklı örneklemede okul öncesi eğitimin aile katılımı üzerindeki etkilerin incelenmelidir.
- Okul öncesi eğitimin aileler üzerindeki etkileri ise farklı konu başlıkları ve farklı ölçme araçları ile çalışılmalıdır. Yapılacak aileye ilişkin çalışmaların okul öncesi eğitimin aileye ilişkin çıktıları ortaya konulmalıdır.
- İlköğretim düzeyinde özellikle okul öncesi eğitim sürecinden faydalanmamış velilere yönelik katılım ve işbirliğine yönelik rehberlik çalışmaları yapılmalıdır.
- Okul öncesi öğretmenlerinin özellikle aile katılımı çalışmalarını titizlikle uygulamaları sağlanmalı ve aileler ilköğretim eğitimi konusunda da bilinçlendirmelidir.
- Sınıf öğretmenleri ve okul rehberlik birimleri özellikle okul öncesi eğitim sürecinden faydalanmayan velileri aile katılımı konusunda bilinçlendirmelidir.
- Aileler okul öncesi eğitim konusunda bilinçlendirilmelidir.

#### KAYNAKÇA

- Anthony, C.M., (2008). Parental Involvement: An Examination Of Barriers, Perceptions, and Strategies That Effect The Relationship Between Parent And School, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Walden University , College Of Education.
- Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M.,(2002). *Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Arslan, Ü., Nural, E. (2004). Okul Öncesi Eğitiminde Okul-Aile İş Birliğinin Önemi, Milli Eğitim Dergisi, S. 162.
- Brooks, J. E. (2004). *Family involvement in early childhood education: A descriptive study of family involvement approaches and strategies in early childhood classrooms*. Dissertation Abstracts International, 65(08), 2890A. (UMI No. 3142799)
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Can Yaşar, M. (2001). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı*. Gazi Üniversitesi Anaokulu-Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul:YA-PA.
- Çelenk, S. (2003). Okul-Aile İşbirliği ile Okuduğunu Anlama Arasındaki İlişki. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24, 3-39.
- Epstein, J.L. (1995). School/Family/Community partnership: Caring for the Children We Share". Phi Delta Kappan, Vol.76(9), 701-712.
- Fantuzzo, J., Tighe, E., Childs, S. (2000), "Family Involvement Questionnaire: A Multivariate Assessment Of Family Participation In Early Childhood Education", Journal of Educational Psychology, 92(2), 367–370.
- Fidan, N., Erden, M. (2002). *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Gürşimşek,İ. (2002) *Etkin öğrenme ve aile katılımı*. Gürşimşek (Ed.) Okulöncesi eğitimciler için öğretmen el kitabı. İstanbul: YA\_PA Yayınları.
- Gürşimşek I. (2003) Okulöncesi eğitime aile katılımı ve psikososyal gelişim. KUYEB, 3(1), 125-144.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. Ekinci, D., (2002) Çocuğun Eğitiminde Aile Katılımının Önemi ( Bir Pilot Çalışma). Erken çocukluk gelişimi ve eğitimi sempozyumu bildiri kitabı. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Henderson, A.T. (1987). The evidence continues to grow: Parent involvement improves student achievement. National Committee for Citizens in Education: Columbia, MD.
- Hoover-Dempsey, K.V., Walker, J, (2002). Family-School Communication, Vanderbilt University <http://www.vanderbilt.edu/peabody/familyschool/school%20reports/Hoover>
- İpek, C. (2011). Velilerin okul tutumu ve eğitime katılım düzeyleri ile aileye bağlı bazı faktörlerin ilköğretim öğrencilerinin seviye belirleme sınavları üzerine etkisi. Pegem eğitim öğretim dergisi, Cilt:1, Sayı:2.

- Kağıtçıbaşı, Ç.; Bekman, S.; Sunar, D. (1993). *Başarı Ailede Başlar:Çok Amaçlı Eğitim Modeli*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Kandır, A., (2001). *Çocuk Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi*. Milli Eğitim Dergisi. 151:102-104.
- Karasar,N. (2005).“Bilimsel Arastırma Yöntemleri”,Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Koçak, Y. (1991), “Okul – Aile İletişiminin Engelleri”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , XXI (1), 135-149.
- Liontos, L. B. (1992). *At-risk families and schools: Becoming partners*. Eugene, Oregon: ERİC Clearinghouse on Educational Management.
- MEB, (2006), *36-72 Aylık Çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programı*, Ankara: YA-PA yayınları.
- McWayne, C., Hampton, V., Fantuzzo, J., Cohen, H. L., Sekino, Y. (2004), “A Multivariate Examination Of Parent Involvement And The Social And Academic Competencies Of Urban Kindergarten Children”, *Psychology in the Schools*, 41(3), 363–377.
- Mo, Y., & Singh, K. (2008). Parents' relationships and involvement: Effects on students' school engagement and performance. *Research in Middle Level Education Online*, 31, 1-11.
- Oktay, A. (1993). Okul ortamı ve veli-öğretmen ilişkisinin okul başarısına etkisi. *Yaşadıkça Eğitim*, Sayı 30, İstanbul:Kültür Koleji Yayınları.
- Oktay, A. (2003). Okul Öncesinde Temel Kavramlar, Okul Öncesi Eğitimin Amaçları Ve Temel İlkeleri. *Özel Öğretim Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Pehlivan, İ. (1997). “Okula Aile Katılımı”, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 53: 4–7.
- Seçkin, N. ; Koç, G. (1997). Okul öncesi eğitimde okul-aile işbirliği.. *Yaşadıkça Eğitim*. No:51, s.5-10.
- Sevinç, M., Evirgen, Ş. (2003).Küçükçekmece Okul Öncesi Eğitim Merkezinde Verilen Okul Destekli Anne Eğitim Programının Anneler Üzerindeki Etkileri Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı. Cilt:2. Ankara:Ya-Pa Yayınları.
- Şahin, F., Turla, A. (1996). "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Kurumlarında Yaptıkları Ana-Baba Eğitim Çalışmalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi", 18-20 Eylül, II. Ulusal Eğitim Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şencan, H., (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlik*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Temel, Z. F. (2001). *Okul öncesi eğitime aile katılımı*. Gazi Üniversitesi Anaokulu-Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul:YA-PA.
- Türnüklü, A., (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi. Sayı:24. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yavuzer , H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. Ankara: Remzi Kitapevi.
- Yıldırım ve Şimşek (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı).Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zembat, R., Unutkan P.Ö. (2001). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri* (Aile Katılım Programı Uygulama Örnekleriyle). İstanbul: Ya-pa